

HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN KARIYER YÖNELİMLERİ VE BUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER*

Bil.Uzm.Serap (YAZICI) ALTUNTAŞ

Bil. Uzm.Şebnem KORKMAZ

Yard. Doç. Dr. Ülkü BAYKAL

İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu

Ayşe ÖZYÜREK, Zeynep PAZAR, Şenay UZ

Tennur BAHAR, Nergis TULAY

İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu 4. Sınıf Öğrencileri

ÖZET

Araştırma, öğrenci hemşirelerin kariyer yönelimlerini ve bunları etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma konusuna yönelik olarak oluşturulan anket formu, konuyla ilgili öğretim üyelerine inceletilerek son şekline getirilmiştir.Araştırma kapsamına İstanbul il sınırlarında bulunan özel ve kamu üniversitelerine bağlı olan 4 hemşirelik yüksekokulu ve 1 sağlık yüksekokulu olmak üzere toplam 5 okulun alınması planlanmış, ancak izin alınan 4 okulda araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma örnekleme gidilmeden ilgili okullardaki tüm dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır.Toplam 140 dördüncü sınıf öğrencisinin 119'undan veri toplanmış ve araştırmanın evreni temsil oranı % 85 olarak bulunmuştur.Veriler bilgisayar ortamında yüzdellik, ki-kare testleri ile analiz edilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin çoğunun mesleğin çalışma koşullarının çok zor olduğunu düşündükleri, mesleği sevdiğini ancak toplumsal konumundan rahatsız oldukları, kariyerle ilgili eğitim ve danışman desteği almadıkları belirlenmiştir.Öğrencilerin ancak % 59.7'sinin klinikte çalışmak istediği, alanı olarak en fazla dahili birimleri tercih ettikleri, klinikte çalışmayı tercih etmeyenlerin farklı çalışma alanlarına (ilaç sektörü, sigortacılık,eğitim, yönetim vb.) yönelmek istedikleri ve hemşirelikle lisansüstü eğitim almak istedikleri , yüksek lisans alanlarını tercih etmelerinde en fazla o alana ilgi duyma, dersi sevmeye ve hocaların / danışmanların etkili olduğu, çoğunluğunun lisansüstü programları kendi kişisel gelişimlerini desteklediği için tercih ettikleri saptanmıştır.Ayrıca kamu ve özel üniversitede okuyan öğrencilerin bir çok konuda farklılık gösterdikleri de belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Öğrenci, Kariyer planlama, Kamu ve özel hemşirelik okulları

* 2. Ulusal Hemşirelik öğrencileri kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

SUMMARY

Student Nurse' Career Orientations and The Affected Factors

This research was carried out descriptively to identify the student nurse's career tendency and the affected factors.

Questionnaire form that was prepared about the research subject has been examined by the concerning instructors and so it got formed its last form.

Four college of nursing and one college of health in İstanbul was planned to get involved in this research. But the research was made in four schools. The research was carried out on all fourth class students at concerned schools without any sample. 119 of 140 fourth class students gave information and performance rate of research was found as 85 % .These datum were analyzed by using percentage calculations, chi – square tests in the computer. The students found the working conditions is hard and say that they liked their jobs but were unsatisfied about the society's prejudice, take not career education and support from their advisors about this issue. 59.7% of the students want to work in clinics, prefer to work in internal units, the students who don't prefer to work in clinics desire to incline to different working areas (medicine sector, insurance, education, management,...), they want master degree in nurse education, they want to do master degree are that they interested in that area and like lessons, affects of teachers and advisors. The majority of students state that master degree supports their own personal development. The student that educate the public university and the private university were defined that they were different in many issue.

Key Words: Nurse, Student, Career Planning, The Public Nursing College, The Private Nursing College.

GİRİŞ

Genel anlamda kariyer, yaşam boyu süren bir süreç olup genç yaşlarda ilerlemek umuduyla girilen ve emekliliğe kadar sürdürülen bir uğraştır (Canman 2000).

Bir kişinin kariyeri, onun sadece sahip olduğu işlerle sınırlı değildir. Kariyer, aynı zamanda bireyin işyerinde kendisine verilen iş rolüne ilişkin beklenti, amaç, duygu ve arzularını gerçekleştirebilmesi için eğitilmesi ve böylece sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek ve çalışma arzusu ile o işletmede ilerleyebilmesi anlamını taşır (Şirin ve ark. 1995).

Günümüzde örgütler, çalışanlarının daha üretken olabilmesi, yaratıcılıklarının teşvik edilebilmesi, verimliliklerinin artırılması ve ekonomik gelişmelere ayak uydurabilecek bilgi ve becerilere sahip olabilmeleri için etkin bir kariyer planlamasına ihtiyaç duymaktadır (Soysal 2000).

Kariyer planlaması, çalışan bireylerin çalıştıkları iş ortamında fırsatların, seçeneklerin ve sonuçların farkına varmaları, kariyerleri ile ilgili hedefleri

belirlemeleri, bu kariyer hedeflerine ulaşmalarında yön tespiti ve zaman planlaması yapmalarını sağlayacak iş, eğitim ve diğer gelişimsel faaliyetleri programlaması olarak tanımlanmaktadır (Soysal 2000, Özden 2003, Yalçın 2002).

Kariyer planlamanın en önemli aşamalarından birisi, kişinin kendi yetenek ve isteklerine uygun bir meslek seçmesidir. Çalışma koşulları ve çalışma alanlarını tanıyıp mesleği isteyerek seçen bireylerin, o mesleği gerektiği gibi yürütmesi hem meslekte çalışanların iş doyumunu hem de hizmet alanların memnuniyetini sağlamaktadır. Bu durum bütün mesleklerde geçerli olmakla birlikte özellikle insan ve insan sağlığı ile ilgili mesleklerde daha fazla önem taşımaktadır (Karadakovan 1995).

Hemşireler ve öğrenciler üzerinde yapılan bir çok araştırmada meslek seçiminin bilinçli olarak, kendi ilgi ve isteklerine göre yapılmadığı, hemşirelik mesleğini sürdürmekten mutlu olmadıkları, zorunluluklar nedeniyle sürdürdükleri ve çoğu meslek üyesinde motivasyon ve performans düşüklüğünün, tükenmenin görüldüğü belirlenmiştir. Bu durum, hemşire eğitimcilerin özellikle birinci sınıfta mesleğin tüm yönlerini tanıtarak ve çalışma koşullarını açıklayarak, gerçekten hemşirelik yapamayacak olan öğrencilerin farklı kariyer planları yapmalarına destek olmalarını, onları yönlendirmelerini gerektirmektedir.

AMAÇ

Araştırma, öğrenci hemşirelerin kariyer yönelimlerini belirlemek ve kariyer yönelimlerini etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ –YÖNTEM

Araştırmacılar tarafından araştırma konusuna yönelik olarak oluşturulan anket formu, konuyla ilgili öğretim üyelerine inceletilerek öneriler doğrultusunda düzenlenmiştir. Araştırmanın evrenini, İstanbul il sınırlarında bulunan özel ve kamu üniversitelerine bağlı olan 4 hemşirelik yüksekokulu ve 1 sağlık yüksekokulu olmak üzere toplam 5 okul oluşturmuş ve evrenin tamamının örnekleme alınması planlanmıştır. Ancak, araştırma 1 kamu üniversitesine bağlı hemşirelik yüksekokulundan izin alınamaması nedeniyle, izin alınan 4 okulda, tüm dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada 4. sınıf öğrencilerinin seçilme nedeni, bu öğrencilerin mezun olmaya yakın ve gelecek planlarını yapmış olmaları beklentisidir.

4 okuldaki toplam 140 dördüncü sınıf öğrencisinin 119'undan veri toplanmış ve araştırmanın evreni temsil oranı % 85 olarak bulunmuştur. Veriler bilgisayar ortamında yüzdeler ve ki kare testleri uygulanarak analiz edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

2 kamu, 2 özel üniversiteye bağlı 4 hemşirelik okulunda gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulgular 3 ana başlık altında toplanarak analiz edilmiştir.

- 1- Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bulgular
- 2- Öğrencilerin kariyer eğilimleri ile ilgili bulgular
- 3- Öğrencilerin kariyer eğilimlerini etkileyen faktörler ile ilgili bulgular

1. Sosyo Demografik Özelliklerle İlgili Bulgular

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin % 81.5'inin 21-23 yaş arasında, % 58'inin SML dışındaki diğer normal lise programlarından mezun olduğu, % 37'sinin ailesinin yanında kaldığı, % 31.1'inin aylık 100-199 milyon TL arasında harcama yaptığı, % 43.7'sinin yabancı dil bilgi düzeyinin orta düzeyde, % 35.3'ünün ise yabancı dil bilgi düzeyinin zayıf / yetersiz olduğu, % 85.7'sinin resim, müzik, spor vb. özel ilgi alanlarının olduğu, öğrencilerin % 35.3'ünün idealindeki mesleğin öğretmenlik, % 18.5'inin mühendislik, % 16'sının ise sağlık bilimleri ile ilgili meslekler olduğu; hemşirelik okullarını tercih sıralaması ele alındığında ise ancak %25.2'sinin ilk 3 tercihte hemşirelik yüksekokuluna yer verdiği saptanmıştır.

Tablo 1 : Öğrencilerin Sosyo- Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular (N= 119)

		n	%
Yaş	20 yaş ve ↓	8	6.7
	21-23 yaş	97	81.5
	24 yaş ve ↑	14	11.8
Mezun Olunan Lise	Yatılı SML	16	13.4
	Gündüzlü SML	34	28.6
	Yatılı Özel Müfredat Uygulayan Lise	4	3.4
	Gündüzlü Özel Müfredat Uygulayan Lise	23	19.3
	Gündüzlü Normal Müfredat Uygulayan Lise	42	35.3
Oturduğu Yer	Yurt	27	22.7
	Aile Yanı	44	37.0
	Akraba Yanı	11	9.2
	Arkadaş ile	18	15.2
	Lojman	16	13.4
	Cevapsız	3	2.5
Aylık Harcama	99 Milyon TL ve ↓	19	16.5
	100 – 199 Milyon TL	37	31.1
	200 – 299 Milyon TL	33	27.7
	300 – 399 Milyon TL	15	12.6
	400 – 499 Milyon TL	9	7.6
	500 – 599 Milyon TL	2	1.5
	600 – 699 Milyon TL	2	1.5
	Cevapsız	2	1.5
Yabancı Dil Bilgi Düzeyi	Zayıf/ Yetersiz	42	35.3
	Orta	52	43.7
	İyi	14	11.8
	Çok İyi	11	9.2
Özel İgi Alanı	Var	102	85.7
	Yok	17	14.3
İdealindeki Meslek	Hukuk	9	7.6
	İşletme – İktisat vb.	5	4.2
	Fen Bilimleri	9	7.6
	Mühendislik	22	18.5
	Eğitim Fakültesi	42	35.3
	Sağlık Bilimleri	19	16.0
	Hemşirelik	7	5.9
	Sanat	1	0.7
	Cevapsız	5	4.2
Hemşireliği Tercih Etme Sırası	İlk 3	30	25.2
	Ortalarda	66	55.5
	Son 3	21	17.6
	Cevapsız	2	1.7
Toplam		119	100

Araştırma bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin yaklaşık yarıya yakınının (% 42) sağlık meslek lisesinden geldiği, çoğunluğunun ailesiyle yaşadığı, aylık harcamalarının öğrencilerin sosyal aktivitelere katılımını destekleyecek düzeyde olmadığı, büyük çoğunluğunun (% 79) yabancı dil bilgisinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Öğrencilerin % 5.9'unun idealindeki mesleğin hemşirelik olduğu, buna karşın % 25.2'sinin üniversite tercih sıralamasında ilk 3 sırada hemşirelik okullarını tercih ettikleri belirlenmiş olup bu bulgular, öğrencilerin istemedikleri halde açıkta kalmamak amacıyla hemşireliği tercih ettiklerini düşündürmektedir.

2. Öğrencilerin Kariyer Eğilimleri ile İlgili Bulgular

Tablo 2: Öğrencilerin Kariyer Eğilimlerine İlişkin Bulgular (N= 119)

		n	%
Çalışma Durumu	Çalışan	60	50.4
	Çalışmayan	59	49.6
Çalışılan Statü *	Öğrenci	14	23.3
	Sözleşmeli	4	6.7
	Kadrolu	42	70
Çalışılan Süre *	1 yıldan az	21	35
	1 –3 yıla kadar	33	55
	3 – 5yıla kadar	5	8.3
	5 yıl ve üzeri	1	1.7
Mesleki Gelecek Planı Yapma Durumu	Yapan	89	74.8
	Yapmayan	30	25.2
Hastanede Çalışma İsteği	Evet	71	59.7
	Hayır	47	39.5
	Cevapsız	1	0.8
Çalışmak İstenilen Birimler**	Dahili Birimler	19	26.7
	Cerrahi Birimler	12	16.9
	Kadın Doğum	7	9.8
	Psikiyatri	2	2.9
	Ameliyathane	3	4.2
	Eğitim – Yönetim	10	14.1
	Çocuk Hastahıkları	13	18.3
	Halk Sağlığı	2	2.9
	Cevapsız	3	4.2

* Çalışılan statü, çalışılan süre sorularının % dağılımı toplam çalışan öğrenci hemşire sayısı (n = 60) üzerinden hesaplanmıştır.

** Çalışmak istenilen birimlerin % dağılımı, hastanede çalışmak isteyen öğrenci hemşire sayısı (n= 71) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 2'de öğrencilerin kariyer eğilimlerine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin % 50.4'ünün çalıştığı, çalışanların % 70'inin kurumlarında kadrolu olarak çalıştığı ve % 55'inin de 1-3 yıldır çalıştığı saptanmıştır. Bu bulgular, bu dönemde uygulanan öğrenci yerleştirme sistemine (SML mezunlarına ek puan hakkı) bağlı olarak SML mezunu öğrencilerin kadrolu çalıştıklarını ve mezuniyet sonrası bu kurumlarda çalışmaya devam edeceklerini düşündürmektedir.

Öğrencilerin % 74.8'inin mesleki gelecek planını yaptığı, % 59.7'sinin de hastanede hemşire olarak çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Karadakovan'ın çalışmasında, mezuniyetten sonra hastanede çalışmak isteyenlerin oranı % 43.30 iken (Karadakovan 1995), Özsoy ve arkadaşlarının çalışmasında hemşire olarak çalışmayı düşünenlerin oranı % 80.7 olarak bulunmuş (Özsoy ve ark.1999), yaptığımız çalışmada ise bu oran % 59.7 olarak saptanmıştır. Bu bulguların elde edilmesinde, araştırmanın yapıldığı bölgenin büyük şehir olmasının ve hemşirelere farklı istihdam olanaklarının (sigorta sektörü, ilaç firmaları vb.) sağlanmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Hastanede hemşire olarak çalışmak isteyenlerin % 26.7'sinin dahili birimlerde, % 18.3'ünün çocuk hastalıkları ile ilgili birimlerde ve % 16.9'unun cerrahi birimlerde çalışmak istedikleri; hemşire olarak çalışmak istemeyenlerin ise büyük çoğunlukla klinik hemşireliği dışında farklı alanlara (eğitim, yönetim, ilaç sektörü, sigorta sektörü vb.) yönelmek için (% 33.6) okulu bitirmeyi istedikleri saptanmıştır. Karadakovan, çalışmasında öğrencilerin, mezuniyetten sonra eğitim (% 53.10' u öğretim elemanı olarak) ve yönetim (% 87.0'si başhemşire olarak) alanında çalışmak istediklerini belirtirken (Karadakovan 1995), bu çalışmada eğitim-yönetim alanında çalışmak isteyenlerin oranı % 14.1 olarak bulunmuştur. Bu durum eğitim - yönetim alanına ilginin azaldığını düşündürmektedir.

Tablo 3'te öğrencilerin kariyer eğilimlerinin önemli bir göstergesi olan yüksek lisans yapma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrencilerin % 84.8'inin yüksek lisans yapmayı istediği ve yüksek lisans yapmayı isteyen 101 öğrencinin % 83.2'sinin yüksek lisans alanı olarak hemşirelik programlarını tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 3 : Öğrencilerin Yüksek Lisans Eğitimi Yapma İsteklerine İlişkin Bulgular (N=119)

		n	%
Yüksek lisans yapma isteği	Evet	101	84.8
	Hayır	14	11.8
	Cevapsız	4	3.4
Yüksek lisans tercih alanları*	Hemşirelik programları	84	83.2
	Diğer programlar	15	14.8
	Cevapsız	2	2.0
Yüksek lisans yapmayı isteme nedeni*	O alanda çalıştığı için	11	10.9
	Gelecekte o alanda çalışmayı düşündüğü için	24	23.8
	Dersi sevdiği / ilgi alanı olduğu için	53	52.5
	Alanı geliştirmek istediği için	8	8.0
	Cevapsız	5	4.8
Yüksek lisans yapmak istediği alanı tercih etmede etkili faktörler*	Kendisi	40	39.6
	Hocaları / danışmanları	33	32.8
	Çalışma alanı ve çalışma arkadaşları	10	9.9
	Aldığı dersler / stajlar	6	5.9
	Okul arkadaşları	1	0.9
	Cevapsız	11	10.9
Yüksek lisans yapmanın geleceği yönlendirmeye etkisi*	Mesleki yükselme sağlama	18	17.8
	Kişisel gelişim sağlama	22	21.7
	Meslekte daha verimli olma - işe katkıda bulunma	4	3,9
	Manevi yönden daha doyumlu olma	20	19,9
	Mesleki gelişim sağlama	19	18,9
	Cevapsız	18	17,8

* % değerleri yüksek lisans yapmak isteyen öğrenci hemşire sayısı (n= 101) üzerinden hesaplanmıştır.

Öğrencilerin yüksek lisans yapmayı bu kadar çok istemelerinde %5.9'unun idealindeki mesleğin hemşirelik olması, % 39.5'inin klinikte hemşire olarak çalışmayı istememesi gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Kısacası öğrenciler, hemşirelik mesleğini istemeden seçtiklerinden ve hemşirelik yapmak istemediklerinden lisansüstü programlara yönelmektedirler. Bu araştırmada, öğrencilerin %14.8'inin hemşirelik dışındaki lisansüstü programları tercih etmeyi istemeleri de klinik hemşirelikten

uzaklaşmak ve daha prestijli üst pozisyonlara yönelmek istedikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Öğrencilere yüksek lisans yapmayı isteme nedenleri sorulduğunda, % 52.5'inin dersi sevdiği ya da ilgi alanı olduğu için yüksek lisans yapmayı istedikleri; % 32.8'inin yüksek lisans alanını tercih etmelerinde hocalarının / danışmanlarının etkili olduğu; % 21.7'sinin yüksek lisans yapmanın kendi kişisel gelişimlerini sağlayacağını ve % 19.9'unun manevi yönden daha doyumlu olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, klinikte hemşire olarak çalışmakta istekli olmayan öğrencilerin meslekte kendilerini geliştirmek, ilerlemek amacıyla yüksek lisans yapmak eğiliminde oldukları söylenebilir.

3. Öğrencilerin Kariyer Eğilimlerini Etkileyen Faktörler ile İlgili Bulgular

Tablo 4'te öğrencilerin kariyer eğilimlerini etkileyen faktörler incelendiğinde; öğrencilerin % 79.8'inin yüksek öğrenimleri sırasında kariyer planlamayla ilgili herhangi bir eğitim almadığı ve yine % 76.5'inin kariyer planlama konusunda danışmanlarından destek almadıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin % 63'ü hemşirelik eğitimi ve uygulamaları sırasında mesleki gelecek planını etkileyecek farklı alanlar gözlemlene fırsatı bulduğu ve % 62.2'si bu alanların mesleki gelecek planlarını yaparken kendilerini yönlendirdiğini belirtmiştir (Tablo 4).

İş bulabilme kolaylığı nedeniyle hemşirelik yüksekokulunu tercih etme nedeni Karadakovan'ın çalışmasında % 36.6 (Karadakovan 1995) ve Dindar ve ark.nın çalışmasında % 61.0 ile ilk sıralarda yer alırken (Dindar ve ark.1995) araştırmamızda % 15.2 ile 5. sırada yer almaktadır. Elde edilen bu bulgular, özellikle son yıllarda sağlık personeli arasında yaşanan işsizliğe bağlı olarak hemşirelerin kolay iş bulamamalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. İdeal mesleği hemşirelik olduğu için hemşirelik yüksekokulunu tercih etme nedeninin, 1990'lı yılların başında ilk sıralarda yer aldığı, 1995 yılından sonra, son sıralarda yer aldığı görülmekte olup, araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Öğrencilerin Kariyer Eğilimlerini Etkileyen Faktörler ile İlgili Bulgular (N = 119)

		n	%
Kariyer planlama konusunda eğitim alma durumu	Evet	24	20.2
	Hayır	95	79.8
Kariyer planlama konusunda danışman desteği alma durumu	Evet	26	21.8
	Hayır	91	76.5
	Cevapsız	2	1.7
Hemşirelik Yüksekokulunu tercih etme nedenleri*	Aile ve yakınlarının isteği	42	22.8
	Lise öğretmenlerinin / danışmanların yönlendirmesi	12	6.5
	Arkadaşlarının etkisi	2	1.1
	SML mezunu olma nedeniyle ek puan alma	39	21.2
	İş bulma kolaylığı	28	15.2
	Açıkta kalmama	32	17.4
	Mesleği sevme	29	15.8
Farklı alanları gözlemlene fırsat bulma durumu	Evet	75	63.0
	Hayır	42	35.3
	Cevapsız	2	1.7
Farklı alanların kariyer planını yönlendirme durumu	Evet	74	62.2
	Hayır	35	29.4
	Cevapsız	10	8.4
Hemşirelik Yüksekokulunu bitirme nedenleri	Üniversite mezunu olmak	10	15.6
	Ailenin isteğini yerine getirmek	3	4.7
	Farklı alanlara yönelmek	40	62.5
	Ekonomik olarak bağımsız olmak	11	17.2
Hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceler*	Meslekte kendini geliştirmek isteme	54	18.4
	Mesleğin toplumsal konumdan rahatsızlık duyma	62	21.1
	Çalışma koşullarını zor bulma	69	23.5
	Mesleği yapmak istememe	3	1.1
	Ekonomik koşullardan dolayı yapmak zorunda olduğunu düşünme	11	3.7
	Mesleğe devam etme konusunda kararsızlık yaşama	31	10.5
	Klinik dışında, eğitim-yönetim alanında çalışmak isteme	56	19.0
	Farklı alanlarda (sigorta, ilaç sektörü, vb.) çalışmak isteme	8	2.7

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ayrıca araştırmada, Öğrenci Seçme Sınavı sisteminde yapılan yeni düzenlemelere bağlı olarak, SML mezunlarının üniversite sınavında ek puan almasının hemşirelik yüksek okulunu tercih etmelerinde (% 21.2) oldukça etkili olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Bu bulguların tümü, öğrencilerin hemşireliği kendi ilgi ve istekleriyle seçmediklerini, aile ve yakınlarının istekleri, ek puan alma ya da bir üniversite mezunu olabilmek için hemşirelik yüksek okulunu tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

Öğrencilere son sınıf öğrencisi olarak hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, çalışma koşullarının zor olduğunu düşündükleri (% 23.5), mesleği sevdikleri ancak mesleğin toplumsal konumundan rahatsızlık duydukları (% 21.1), klinikte hemşire olarak çalışmak istemeyip eğitim ve yönetim alanında çalışmak (% 19) ve bu alanlarda kendilerini geliştirmek istedikleri (% 18.4) saptanmıştır (Tablo 4). Karadakovan'ın çalışmasında öğrencilerin % 84'ü (Karadakovan 1995), Özsoy ve ark.nın çalışmasında öğrencilerin % 60.6'sı (Özsoy ve ark. 1999) hemşirelik mesleğinin toplumda olumsuz algılandığını belirtirken, araştırmamızda bu oranın biraz daha düşük olduğu (% 21.1) görülmüştür. Bu durum, hemşirelerin çalışma alanlarının artması (okul - iş sağlığı, özel hastaneler, sigorta sektörü, ilaç firmaları vb.), eğitimin yükseköğrenim düzeyine yükselmesi gibi nedenlerle hemşirelik mesleğinin toplumsal konumunun eskiye göre daha olumlu algılandığını düşündürmektedir.

Tablo 5 : Öğrencilerin Mezun Oldukları Liselere Göre Hemşirelik Yüksekokulu'nu Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı (N=119)

	Aile isteği		Danışman yönlendirmesi		Arkadaş etkisi		SML mezunu olma		İş bulma kolaylığı		Açıkta kalmama		Mesleği sevme		Toplam*	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
SML	14	17.9	8	10.3	-	-	39	50.0	5	6.4	7	9.0	5	6.4	78	42.4
Norma l lise	28	26.4	4	3.8	2	1.9	-	-	23	21.7	25	23.5	24	22.7	106	57.6

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 5'te öğrencilerin mezun oldukları lise ile hemşirelik yüksek okulunu tercih etme nedenleri karşılaştırıldığında; sağlık meslek lisesi mezunlarının yarısının üniversite sınavında kendilerine ek puan verilmesine (%50.0) ve ailelerinin istemesine (% 17.9) bağlı olarak hemşirelik yüksek okulunu tercih ettiği; normal lise mezunlarının ise en fazla aile isteği (% 26.4) ve açıkta kalmama (% 23.5) nedeniyle hemşirelik yüksek okulunu tercih ettikleri görülmektedir. Özcan ve ark.nın çalışmasında hem SML, hem de yüksekokulda okuyan öğrencilerin meslek seçiminde en önemli etkenin aile yönlendirmesi olduğu (SML:% 82.2, HYO:% 42.6) belirtilirken (Özcan ve ark.1993) araştırmamızda da özellikle normal lise mezunlarında benzer bulgular saptanmıştır .

Karadakovan'ın çalışmasında, normal lise mezunlarının hemşirelik yüksekokulunu tercih etme nedenleri arasında ilk sırada iş bulma kolaylığı (% 42.20); sağlık meslek lisesi mezunlarının tercih nedenleri arasında ilk sırada istedikleri bölümün hemşirelik olması (% 38.46) yer alırken (Karadakovan 1995), bu çalışmada farklı olarak normal lise mezunlarının tercih nedenleri arasında ailenin isteğinin (% 26.4); sağlık meslek lisesi mezunlarının tercih nedenleri arasında ise SML mezunlarına üniversite sınavında ek puan verilmesinin (% 50) ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir.

Tablo 6 : Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseye Göre Hemşirelik Mesleği Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı (N=119)

	SML mezunu		Normal lise mezunu	
	n	%	n	%
Mesleki gelişim isteme	20	15.7	34	20.6
Mesleğin toplumsal konumundan rahatsız olma	24	18.9	38	23.1
Çalışma koşullarının zor olması	33	26.0	36	21.8
Mesleği kesinlikle yapmak istememe	1	0.9	2	1.2
Ekonomik koşullardan dolayı yapmak zorunda olma	8	6.2	3	1.8
Mesleği devam ettirmede kararsızlık yaşama	12	9.4	17	10.3
Klinik dışında eğitim – yönetim alanında çalışmak isteme	26	20.5	30	18.1
Farklı alanlarda çalışmak isteme	3	2.4	5	3.1
Toplam*	127	43.5	165	56.5

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 6'da öğrencilerin mezun oldukları lise ile hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri karşılaştırıldığında; hem SML mezunları hem de normal lise mezunlarının mesleğin çalışma koşullarının zor olduğunu (SML = % 26.0, normal lise =% 21.8) düşündükleri ve klinik dışında eğitim-yönetim alanında çalışmak istedikleri (SML= % 20.5, normal lise=% 18.1), normal lise mezunlarının mesleğin toplumsal konumundan SML mezunlarına göre daha fazla rahatsızlık duydukları (normal lise= % 23.1, SML = %18.9) saptanmıştır. Buna karşın, normal lise mezunları, hemşirelik mesleğinde kendilerini geliştirmeyi ve bu meslekte ilerlemeyi SML mezunlarına göre daha fazla istemektedirler (normal lise= % 20.6, SML= %15.7).

Hemşirelik mesleğinin toplumda olumsuz değerlendirildiğine ilişkin olarak, Şirin ve ark.nın % 84 (Şirin ve ark. 1995) ve Özsoy ve ark.nın % 60.6 (Özsoy ve ark. 1999) olarak elde ettiği bulgular, bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir .

Bu bulgular ışığında, SML ve normal lise mezunlarının hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin, mesleğin çalışma koşullarının zor olması ve klinik dışındaki alanlara yönelmek istemeleri noktasında benzerlik gösterdiği, normal lise mezunlarının SML mezunlarına göre mesleğin toplumsal konumundan daha fazla rahatsızlık yaşadıkları ve buna karşın hemşirelik mesleğinde kendilerini geliştirmeyi daha fazla istedikleri söylenebilir.

Tablo 7: Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Hemşirelik Yüksekokulunu Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı (N=119)

	Kamu üniversitesi		Özel üniversite	
	n	%	n	%
Aile isteği	34	22.9	8	22.2
Danışman yönlendirmesi	11	7.5	1	2.8
Arkadaş etkisi	1	0.7	1	2.8
SML mezunu olma	32	21.6	7	19.4
İş bulma kolaylığı	24	16.3	4	11.1
Açıkta kalmama	27	18.2	5	13.9
Mesleği sevmeye	19	12.8	10	27.8
Toplam*	148	80.4	36	19.6

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 7’de kamu ve özel üniversite öğrencilerinin hemşirelik yüksekokulunu tercih etme nedenleri incelendiğinde; kamu üniversitelerindeki öğrencilerin öncelikle ailenin isteğini yerine getirme (% 22.9), daha sonra SML mezunu olmalarından dolayı ek puan alma (% 21.6) ve açıkta kalmama (% 18.2) nedeniyle; özel üniversitedeki öğrencilerin ise öncelikle mesleği sevmeye (% 27.8), daha sonra ailenin isteğini yerine getirme (% 22.2) ve SML mezunu olmalarından dolayı ek puan alma (% 19.4) nedeniyle hemşirelik yüksekokulunu tercih ettikleri görülmektedir. Özel üniversite öğrencilerinin tercih nedenleri arasında mesleği sevmeye (% 27.8) ilk sırada yer alırken, kamu üniversitelerinde 5.sırada (% 12.8) yer almaktadır. Bu bulgular Tablo 4’te yer alan hemşirelik yüksek okulunu tercih etme nedenleriyle ilgili bulgularla benzerlik göstermektedir.

Tablo 8: Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleği Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı (N= 119)

	Kamu üniversitesi		Özel üniversite	
	n	%	n	%
Mesleki gelişim isteme	42	18.1	12	19.4
Mesleğin toplumsal konumundan rahatsız olma	49	21.1	13	20.9
Çalışma koşullarının zor olması	55	23.7	14	22.6
Mesleği kesinlikle yapmak istememe	2	0.9	1	1.7
Ekonomik koşullardan dolayı yapmak zorunda olma	11	4.7	-	-
Mesleği devam ettirmede kararsızlık yaşama	23	9.9	8	12.9
Klinik dışında eğitim- yönetim alanında çalışmak isteme	45	19.4	11	17.7
Farklı alanlarda çalışmak isteme	5	2.2	3	4.8
Toplam*	232	78.9	62	21.1

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Tablo 8’de kamu ve özel üniversite öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; her iki gruptaki öğrencilerin mesleğin çalışma koşullarının zor olduğunu (kamu: % 23.7, özel: % 22.6) ve mesleğin toplumsal konumundan rahatsızlık duyduklarını (kamu: % 21.1, özel: % 20.9) ilk sıralarda belirttikleri, kamu üniversitelerindeki öğrencilerin klinik dışında

eğitim-yönetim alanında çalışmak istedikleri (% 19.4) özel üniversite öğrencilerinin ise meslekte kendilerini geliştirmeyi istedikleri (%19.4) görülmektedir. Bu bulgular, özel üniversite öğrencilerinin mesleği daha çok sevdiğini ve daha idealist bir tutum içinde olduklarını düşündürmektedir.

Tablo 9 : Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Hemşirelik Yüksekokulunu Bitirme Nedenleri (N= 119)

	Üniversite mezunu olmak		Aile İsteğini yerine getirmek		Farklı alanlara yönelmek		Ekonomik olarak bağımsız olmak		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kamu üniversitesi	8	14.1	3	5.3	35	61.4	11	19.2	57	89.0
Özel üniversite	2	28.6	-	-	5	71.4	-	-	7	11.0

Tablo 9’da kamu ve özel üniversite öğrencilerinin hemşirelik yüksekokulunu bitirme nedenleri incelendiğinde; her iki grubun özellikle farklı alanlara yönelmek için okulu bitirmek istedikleri (kamu: % 61.4, özel: % 71.4) görülmektedir. Kamu üniversitelerindeki öğrencilerin ikinci olarak ekonomik açıdan bağımsız olma (% 19.2) ve üniversite mezunu olmayı isteme (% 14.1) nedeniyle okulu bitirmeyi düşündükleri, özel üniversitelerdeki öğrencilerin ise ikinci neden olarak üniversite mezunu olmayı (% 28.6) istedikleri ve ekonomik açıdan bağımsız olmayı okulu bitirme nedenleri arasına almadıkları belirlenmiştir. Baykal ve ark.nın (2002) çalışmasında, öğrencilerin bir meslek sahibi olmak için okulu bitirmek istedikleri ile ilgili bulgular öğrencilerin hem üniversite mezunu olma, hem de ekonomik açıdan bağımsız olma düşüncelerine yönelik bulgularımızı destekler niteliktedir .

Tablo 10’da kamu ve özel üniversite öğrencilerinin hastanede hemşire olarak çalışmayı isteme durumları incelendiğinde; kamu üniversitelerindeki öğrencilerin % 57.9’unun, özel üniversite öğrencilerinin ise % 66.7’sinin hastanede hemşire olarak çalışmayı istedikleri görülmektedir. Bu bulgular, özel üniversite öğrencilerinin hemşire olarak çalışmayı daha fazla istediklerini göstermektedir. Özel üniversite öğrencilerinin mesleği daha çok sevdiğini (Tablo 7) ve meslekte kendilerini geliştirmek istedikleri (Tablo 8) ve buna bağlı olarak da hastanede çalışmayı daha fazla istedikleri söylenebilir.

Tablo 10 : Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Hastanede Hemşire Olarak Çalışmayı İsteme Durumları (N=119)

	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kamu üniversitesi	55	57.9	40	42.1	95	79.8
Özel üniversite	16	66.7	8	33.3	24	20.2

Tablo 11 : Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Çalışmak İstedikleri Alanlar

	Kamu üniversitesi		Özel üniversite	
	n	%	n	%
Dahili birimler	10	19.2	9	56.2
Cerrahi birimler	10	19.2	2	12.5
Kadın –Doğum	7	13.5	-	-
Psikiyatri	2	3.9	-	-
Ameliyathane	2	3.9	1	6.3
Eğitim – Yönetim	10	19.2	-	-
Çocuk sağlığı	10	19.2	3	18.7
Halk sağlığı	1	1.9	1	6.3
Toplam	52	76.5	16	23.5

Tablo 11’de kamu ve özel üniversite öğrencilerinin çalışmak istedikleri alanlar incelendiğinde; kamu üniversitelerindeki öğrencilerin eşit oranlarla en fazla dahiliye, cerrahi, çocuk hastalıkları ve eğitim-yönetim birimlerinde (%19.2) çalışmak istedikleri , özel üniversite öğrencilerinin ise sırayla dahili birimler (% 56.2), çocuk hastalıkları (% 18.7) ve cerrahi (%12.5) birimlerinde çalışmayı tercih ettikleri ve eğitim-yönetim, kadın-doğum alanlarında çalışmayı düşünmedikleri belirlenmiştir. Baykal ve ark.nın kamu üniversitesinde yaptığı çalışmasında ise öğrencilerin ikinci sırada eğitim – yönetim alanında çalışmak istedikleri bulunmuştur (Baykal ve ark. 2002).

Tablo 12- Kamu ve Özel Üniversite Öğrencilerinin Yüksek Lisans Yapmayı İsteme Durumları (N=119)

	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Kamu üniversitesi	78	85.7	13	14.3	91	79.1
Özel üniversite	23	95.8	1	4.2	24	20.9

Tablo 12’ de kamu ve özel üniversite öğrencilerinin yüksek lisans yapmayı isteme durumları incelendiğinde; kamu üniversitelerindeki öğrencilerin % 85.7’sinin, özel üniversitelerdeki öğrencilerin ise % 95.8’inin yüksek lisans yapmayı istedikleri görülmektedir. Bu bulgular özel üniversite öğrencilerinin yüksek lisans eğitimine eğilimlerinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Araştırma sonucunda; öğrencilerin yarıya yakınının (% 42) SML mezunu olduğu, aylık harcamalarının 100 – 199 Milyon arasında olduğu (% 31.1), çoğunluğunun ailesiyle kaldığı (% 37) ve yabancı dil bilgisinin yetersiz olduğu (% 79), çok düşük oranla (% 5.9) hemşirelik mesleğini ideal meslek olarak gördükleri, ancak buna karşın üniversite tercih sıralamasında ilk 3 sırada hemşireliğe yer verdikleri (% 25.2) saptanmıştır.

Öğrencilerin kariyer eğilimleriyle ilgili olarak; % 50.4’ünün çalıştığı, çalışanların % 70’inin kadrolu çalıştığı, % 74.8’inin mesleki gelecek planını yaptığı, % 59.7’sinin hastanede hemşire olarak çalışmak istediği ve % 26.7’sinin en çok dahili birimlerde çalışmayı tercih ettiği, % 84.8’inin yüksek lisans yapmayı istediği ve % 83.2’sinin hemşirelikte lisansüstü programları tercih ettikleri, % 32.8’inin program tercihinde en fazla hocalarının ve danışmanlarının etkili olduğu, % 21.7’sinin kişisel gelişimlerini tamamlamak için yüksek lisans yapmak istedikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin kariyer eğilimlerini etkileyen faktörlerle ilgili bulgular değerlendirildiğinde; öğrencilerin % 79.8’inin yüksek öğrenimleri sırasında kariyer planlamayla ilgili eğitim almadığı ve % 76.5’inin bu konuda danışmanlarından destek görmediği, ancak buna karşın % 63’ünün eğitimleri sırasında kariyerlerine yön veren farklı alanları gözlemlene fırsatı bulduğu, öğrencilerin çoğunun hemşireliği kendi ilgi ve istekleriyle seçmediği (% 63.2)

35.3'ünün aile ve yakınlarının isteği ile, % 32.8'inin SML mezunu olma nedeniyle ek puan alma nedeniyle seçtiği), % 23.5'inin hemşirelik mesleğinin çalışma koşullarını çok zor bulduğu, % 21.1'inin mesleğin toplumsal imajından rahatsız olduğu ve % 39.5'inin klinikte hemşire olarak çalışmak istemediği, % 19'unun eğitim – yönetim alanlarına yönelmek istediği belirlenmiştir. SML mezunlarının ek puan verilmesine bağlı olarak, normal lise mezunlarının ise en fazla aile isteğiyle hemşireliği tercih ettikleri; normal lise mezunlarının SML mezunlarından daha fazla mesleğin toplumsal imajından rahatsızlık duydukları ve mesleklerinde daha fazla ilerlemek istedikleri, özel üniversite öğrencilerinin % 27.8'inin kamu üniversitesi öğrencilerinden farklı olarak öncelikle hemşirelik mesleğini sevdiği için tercih ettikleri, daha fazla oranla (% 66.7) hemşire olarak çalışmayı istedikleri ve hemşirelikte ilerlemeyi istedikleri ve yüksek lisans yapmak istedikleri ortaya konmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Hemşirelik mesleğinin seçiminde, özellikle lise öğrencilerine bilinçli tercih yapmalarının önemi vurgulanmalı ve hemşirelik eğitimi veren kurumlar tarafından hemşireliği tanıtıcı broşür, kitapçık vb. hazırlanmalıdır.
- Özellikle hemşirelik yüksekokullarındaki birinci sınıf öğrencilerine mesleğin tanıtımı iyi yapılmalı ve mesleğe ilgi duymayan ve istemeyen, öğrencilerin farklı mesleklere yönelmeleri için gerekli destek sağlanmalıdır.
- Kararsız olan öğrenciler için mesleğin olumlu yanları, yükselme olanakları (hemşirelikte kariyer olanakları) tanıtılarak gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır.
- Öğrencilere kariyer danışmanlığı yapmak amacıyla okullarda ayrı bir birim oluşturulmalı, oluşturulan rehberlik ve psikolojik danışmanlık birimlerinde bu konuya yönelinmeli ve tüm öğrenci danışmanlarına kariyer planlama danışmanlığı konusunda eğitim verilmelidir.
- Hemşirelik okullarında kariyer günleri planlanarak öğrencilerin mesleki vizyonları geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Altuğ Özsoy S , Uysal A , Bayık A , Erefe, İ. (1999). Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi. 7. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Erzurum, 345.
- Baykal Ü, Sökmen S , Korkmaz Ş , Akgün E (2002). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin doyum ve beklentilerinin belirlenmesi. İ. Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etkinlikler kapsamında sözel olarak sunulmuştur.
- Canman D (2000). İnsan Kaynakları Yönetimi. Yargı Yayınevi, Ankara, 20.
- Dindar İ, Şıpkın S (1995). Trakya Üniversitesi Edirne Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, sorunları ve mesleki beklentilerinin araştırılması. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğreniminin 40. yılı Simpozyumu Kitabı, İzmir, 49.
- Karadakovan A (1995). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eğitimin başlangıcında ve mezuniyetten önce meslek seçimi, beklentileri ve çalışmak istedikleri alanlar ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Türk Hemşireliğinde Yükseköğrenimin 40. Yılı Simpozyumu Kitabı, İzmir, 301.
- Özcan A, Nural N, Beşer A, Akkaş A (1993). Farklı öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin hemşirelik anlayışı ve mesleği seçme nedenleri. 3. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Simpozyumu Kitabı , İstanbul, 85.
- Özden MC (2003). Birey ve Kariyer Yönetimi. http://www.mcozden.com/forum2_2hky.htm ,
- Soysal A (2000). Öğütlerde kariyer planlama sürecinin işleminde motivasyon faktörünün etkisi: Kahramanmaraş özel işletmelerinde yapılan bir uygulama. 8.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Kitabı, Nevşehir, 788.
- Şirin A , Karacan G, Çebişi A (1995). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin bir kariyer tercihi olarak hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri. Türk Hemşireliğinde Yükseköğrenimin 40. Yılı Simpozyumu Kitabı, İzmir, 155.
- Yalçın S (2002). Personel Yönetimi. 7. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul, 95.